

В.М. Рубан, доц., канд. екон. наук, М.В. Пустовіт, асп
Кіровоградський національний технічний університет

Гендерні особливості використання трудового потенціалу регіону

Проведено дослідження соціально-демографічних та соціально-економічних аспектів гендерних проблем використання трудового потенціалу на рівні Кіровоградської області. Створено гендерний портрет трудового потенціалу Кіровоградської області та розроблено практичні рекомендації щодо шляхів забезпечення гендерної рівності.

гендерні дослідження, гендерна справедливість, гендерна рівність, гендерна нерівність

Гендерні дослідження на сьогоднішній день є особливо актуальними в суспільстві в цілому, особливо у сфері дослідження динаміки гендерної нерівності в контексті соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Проголосивши себе демократичною, правовою та соціальною державою, Україна зобов'язана дотримуватися вимог міжнародного співтовариства щодо рівноправності громадян, серед них і вимог щодо рівноправності за статевою ознакою.

Процес соціально-економічної перебудови в Україні супроводжується посиленням диференціації суспільства. Одним з її проявів є гендерна нерівність, що нині притаманна всім суспільствам, незалежно від політичного устрою та рівня соціально-економічного розвитку, і проявляється в нерівних можливостях жінок і чоловіків щодо структур влади, сфери освіти та зайнятості, доходу та власності.

Розв'язання гендерних проблем потребує концептуального визначення, формування та реалізації гендерної політики як основи гендерної культури і розвитку соціально-економічної активності жінок та чоловіків.

Цілі Розвитку Тисячоліття, прийняті світовим співтовариством у 2000 році, проголошують забезпечення гендерної рівності одним із пріоритетів міжнародного розвитку та індикатором соціально-економічного розвитку країни. Гендерна рівність посідає важливе місце у забезпеченні добробуту здорового суспільства та знаходиться в

© В.М. Рубан, М.В. Пустовіт, 2011

центрі економічного та соціального прогресу. Проте впровадження принципів гендерної рівності в повсякденне життя українського суспільства є досить складним та тривалим процесом, який має включати об'єктивну оцінку сучасного стану у цій сфері, як на рівні держави, так і на регіональному рівні. Це зумовлює необхідність проведення соціально-демографічних та соціально-економічних аналітичних досліджень на регіональному рівні для складання відповідного гендерного портрету області. Такі гендерні дослідження мають бути спрямовані на забезпечення загальнолюдської справедливості щодо рівних прав та можливостей особи, незалежно від статі, соціального розвитку суспільства та економічного зростання держави на основі ефективного використання людського потенціалу.

Появі і розвитку цієї проблемної галузі знання передувало в 1958 році психоаналітик Роберт Столлер. Зауважимо, що в радянській психології проблематика статі була представлена слабо, тільки у 70 – 80-і роки почали з'являтися рідкісні роботи Ю. Е. Альошина, І. Ю. Борисова, Я. Л. Коломінського, І. С. Кона та ін. Лише у 90-і роки в радянській психології почали проводитися дослідження, направлені на вивчення «гендерних відмінностей», не обмежених поняттям біологічної статі.

Серед небагатьох представників можна назвати С.І. Кльоцину. Серед сучасних вчених-дослідників можна виділити Ш. Берн, Є. Ільїна, Е. М. Лібанову, Т.М. Мельника, П. Ренкіна та ін. Але в даних дослідженнях недостатньо уваги приділено регіональним гендерним проблемам використання трудового потенціалу та шляхам вирішення гендерної нерівності на регіональному рівні. Дослідження соціально-демографічних та соціально-економічних аспектів гендерних проблем використання трудового потенціалу на рівні області є порівняно новим напрямком вітчизняної економічної науки, хоча в світовій практиці вже існує значна теоретична та методологічна база з цього питання. Особливістю даного дослідження є те, що воно проводиться на основі аналізу гендерного портрету Кіровоградської області.

Метою даного дослідження є висвітлення гендерних особливостей використання трудового потенціалу регіону, створення гендерного портрету Кіровоградської області та розробка практичних рекомендацій щодо шляхів забезпечення гендерної рівності. Серед основних завдань дослідження можна виокремити такі: аналіз соціально-демографічної ситуації та соціально-економічного становища чоловіків та жінок в області. Актуальною є також розробка рекомендацій за пріоритетними напрямками гендерної політики у Кіровоградській області, шляхів подолання існуючої гендерної нерівності.

Об'єкт дослідження - населення Кіровоградської області, чоловіки та жінки.

Предмет дослідження - гендерна диференціація населення в соціально-демографічній та соціально-економічній сфері регіону, пріоритети та заходи державної соціальної політики, направлені на забезпечення гендерного паритету.

Гендерна справедливість передбачає справедливе відношення до жінок та чоловіків. Гендерна рівність передбачає однаковий статус для чоловіків та жінок. Тобто, жінки та чоловіки повинні користуватися однаковим суспільним статусом, мати однакові умови для реалізації всіх прав людини, однакові можливості робити внесок у національний політичний, економічний, соціальний розвиток та користуватися його результатами. Справедливим буде розглядати під гендерною рівністю, не лише рівність юридичних прав жінок і чоловіків, а й рівність умов і можливостей реалізації цих прав.

Таким чином, гендерна нерівність є одним з проявів соціально-економічної диференціації населення, що зумовлює різні можливості самореалізації жінок та чоловіків в суспільстві.

Прояви гендерної нерівності в соціально-демографічній та соціально-економічній сфері області мають наслідки для добробуту та соціального розвитку всього її населення, оскільки знижують можливості економічного зростання та добробуту на основі ефективного використання людських ресурсів.

В контексті соціально-економічної ефективності, гендерна нерівність:

- погіршує якість людського потенціалу;
- погіршує перспективи економічного розвитку;
- послаблює систему управління державою;
- знижує ефективність стратегій розвитку та боротьби з бідністю.

Процедура прийняття рішень. Жінки та чоловіки мають неоднаковий доступ до прийняття рішень. В урядових структурах присутність жінок на вищому посадовому рівні є досить рідким явищем. Навіть у тих міністерствах та відомствах, де жінки традиційно обіймають чимало посад (освіта, культура, соціальний захист), процент їхньої залученості є доволі низьким.

Економічне життя. Жінки та чоловіки мають різні кола обов'язків, беруть участь у різних видах економічної діяльності, обіймають різні посади та мають різний заробіток. Навіть у тих регіонах, де жінкам вдалося зберегти своє положення на ринку праці, вони не можуть працювати нарівні з чоловіками. Вони мають різні професії, різні можливості просування службовими сходами, різну заробітну плату. Жінок

частіше беруть на роботу як конторських службовців, а також у сферу послуг, рідше запрошують в такі галузі економіки як транспорт чи промисловість. Навіть у рамках однієї професійної групи жінки завжди обіймають менш престижні посади та заробляють менше. Майже завжди жінки отримують меншу, ніж чоловіки, заробітну плату за виконання аналогічної роботи. Враховуючи, що жінки та чоловіки, зайняті в різних секторах економіки, володіють різними професіями, а також те, що сімейні обов'язки по-різному впливають на ці дві категорії, можна зробити висновок, що на різних рівнях та різних етапах свого трудового життя жінки та чоловіки відчують різний вплив такого явища, як безробіття.

Освіта. В Україні досягнуто помітного прогресу в галузі освіти. Частка жінок, які навчаються в різних освітніх закладах, є чималою. Відсоток жінок, які отримали вищу освіту, перевищує відповідний рівень освіти серед чоловіків. Однак освіта в Україні не відкриває перед жінками двері для отримання роботи, заробітку, просування службовими сходами та підвищення соціального становища.

Стан здоров'я. Гендерна статистика вже на початковому етапі свого розвитку демонструє, що, виходячи із біологічних факторів та соціально-економічних умов, стурбованість жінок станом охорони здоров'я принципово відрізняється від стурбованості чоловіків. Жінки і чоловіки ведуть різний спосіб життя та мають різні потреби в галузі охорони здоров'я. Різні фактори впливають на рівень захворюваності жінок та чоловіків, засоби профілактики хвороб, лікування хвороб і на наявність доступу до служб охорони здоров'я.

Вище зазначене свідчить про те, що жінки і чоловіки виконують різні функції у суспільстві, мають різний доступ до ресурсів та по-різному відчують вплив, як політики, так і різного роду заходів. За браком адекватного обліку гендерних відмінностей, політичний курс може привести до збереження або до загострення наявної системи нерівності.

Значні здобутки на шляху утвердження гендерної рівності в Україні став Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків», який Верховна Рада України прийняла 8 вересня 2005 року і який набрав чинності з 1 січня 2006 року. В ньому визначені основні напрямки державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Гендерний портрет Кіровоградської області складено на основі аналізу офіційних статистичних даних, матеріалів проведених досліджень та адміністративних даних за 2009-2010 рр. Він містить основні показники з розподілом за статевою ознакою, зокрема:

- соціально-демографічні показники (народжуваність, смертність, розподіл за віковими групами, показники рівня охорони здоров'я жінок та чоловіків тощо);
- соціально-економічні показники (рівень доходів, зайнятості та безробіття).

Отже, створення гендерного портрету, як окремого Кіровоградського регіону, так і України в цілому, не можливе по-перше без аналізу демографічної ситуації. До неї входять абсолютні та відносні показники, які дозволяють оцінювати положення жінок та чоловіків у суспільстві.

Таблиця 1 - Кількісна структура населення Кіровоградської області (тис. осіб) у 2001-2010 рр.

Показники	2001	2005	2007	2008	2009	2010
	Постійне населення					
Усього, тис. осіб	1140,0	1077,5	1046,7	1033,3	1020,6	1011,4
міське	684,2	653,1	638,2	631,6	625,6	621,8
сільське	452,8	424,4	408,5	401,7	395,0	389,6
Відсотків до загальної кількості						
міське	60,0	60,6	61,0	61,1	61,3	61,5
сільське	40,0	39,4	39,0	38,9	38,7	38,5
Із загальної кількості						

населення, тис.						
чоловіки	523,4	493,3	478,5	472,2	466,4	462,2
жінки	616,6	584,2	568,2	561,1	554,2	549,2
Відсотків до загальної кількості						
чоловіки	45,9	45,8	45,7	45,7	45,7	45,7
жінки	54,1	54,2	54,3	54,3	54,3	54,3

За даними Статистичного щорічника Кіровоградської області за 2009 рік, с.314

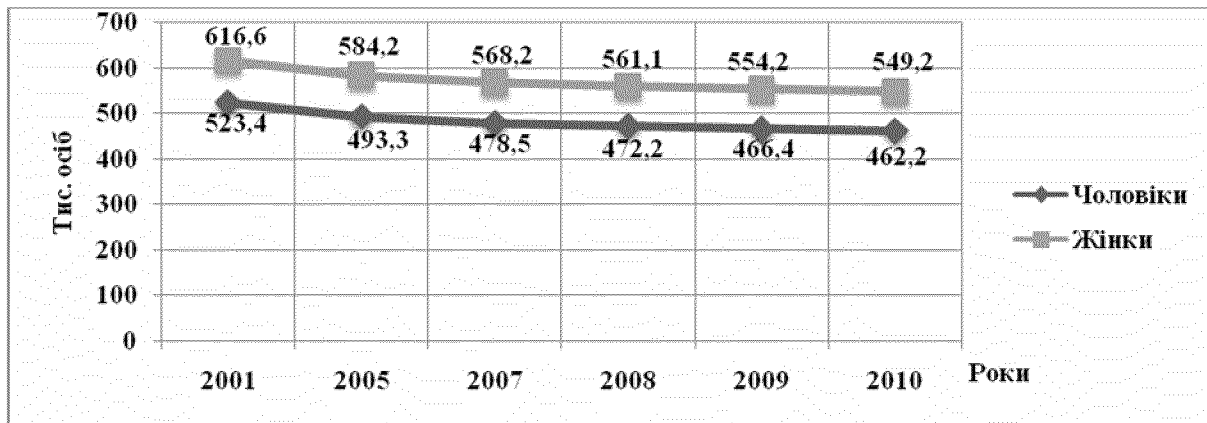

Рисунок 1 - Динаміка кількості постійного населення Кіровоградської області за статтю (тис. осіб) у 2001-2010 рр.

За даними Статистичного щорічника Кіровоградської області за 2009 рік, с.314

Як видно з наведених даних (рис. 1, табл. 1), відбувається постійне зменшення загальної чисельності постійного населення, а також стійке збільшення диспропорції між міським та сільським населенням (частка сільського населення постійно зменшується і у 2010 році становила 38,5% проти 40,0% у 2001 році). Одже, з кожним роком втрати постійного населення стають перешкодою збереження та розвитку трудового потенціалу області. Щодо статевих співвідношень, то слід відзначити значне переважання жінок над чоловіками, але диспропорції останніми роками мають стабільний характер. Потягом останніх 4 років таке співвідношення стабільно становить 54,3% (жінки) та 45,7% (чоловіки).

Важливо зазначити, що в розподілі постійного населення у Кіровоградській області на 1000 жінок припадало 848 чоловіків у 2002 році проти 842 у 2010 році, в той час як загальноукраїнський показник складає 861 у 2002 році проти 855 у 2010 році.

Таблиця 2 - Розподіл народжених в Кіровоградській області за статтю у 1995-2008 рр. (осіб)

Роки	Міські поселення та сільська місцевість		Міські поселення		Сільська місцевість	
	хлопчики	дівчатка	хлопчики	дівчатка	хлопчики	дівчатка
1995	6344	5945	3727	3499	2617	2446
2000	4618	4487	2580	2574	2038	1913
2001	4492	4193	2606	2439	1886	1754
2002	4606	4330	2635	2445	1971	1885
2003	4685	4493	2821	2654	1864	1839
2004	4844	4548	2973	2791	1871	1757
2005	4577	4390	2829	2719	1748	1671
2006	4941	4814	3025	2919	1916	1895
2007	5254	4822	3299	3003	1955	1819
2008	5468	5070	3497	3163	1971	1907

За даними Статистичного щорічника Кіровоградської області за 2008 рік, с.312

Як бачимо, в цілому по Кіровоградській області, відбувається зменшення кількості народжених, якщо порівнювати 1995 рік і 2008 рік, але останніми роками намітилися позитивні тенденції в даному напрямку. Також, очевидним є те, що в розподілі народжених, як в міських поселеннях, так і в сільських місцевостях, переважають кількісно народжені хлопчики (табл.2).

Таблиця 3 - Кількість померлих на 1000 чоловік населення відповідної статі та віку у Кіровоградській області у 2006-2009 рр.

Вікові групи	Всього				В т.ч. чоловіків				В т.ч. жінок			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Від 0 до 4 років	3,7	3,3	3,4	3,0	4,2	3,9	4,3	3,4	3,2	2,8	2,6	2,7
Від 5 до 9 років	0,6	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4	0,6	0,4	0,4	0,3
Від 10 до 14 років	0,4	0,4	0,3	0,6	0,6	0,4	0,2	0,5	0,2	0,3	0,4	0,4
Всього дітей	1,4	1,3	1,3	1,3	1,6	1,4	1,5	1,4	1,2	1,1	1,1	1,1
Від 15 до 19 років	0,9	0,8	0,8	0,8	1,3	1,4	0,9	1,2	0,6	0,3	0,4	0,5
Від 20 до 29 років	2,4	2,6	2,9	2,1	3,7	3,9	4,5	3,1	1,1	1,3	1,3	1,0
Від 30 до 39 років	4,8	5,2	5,7	4,3	7,8	7,8	8,9	6,5	2,0	2,7	2,6	2,2
Від 40 до 49 років	8,8	9,7	9,4	8,1	14,0	15,6	14,9	12,7	4,2	4,5	4,5	4,1
Від 50 до 59 років	16,8	17,1	17,6	14,8	26,4	27,1	28,0	23,3	9,2	9,0	9,4	8,1
Від 60 до 69 років	31,2	31,8	29,9	27,7	48,2	48,7	46,7	42,8	19,8	20,6	18,8	17,9
Від 70 і старше	91,3	89,7	89,4	85,4	103,7	103,4	103,0	99,7	86,1	83,7	83,3	78,8
По Кіровоградській області	18,0	18,4	18,6	17,4	19,7	20,4	20,8	18,9	16,6	16,7	16,9	16,2
Україна	16,2	16,4	16,3	×	×	×	×	×	×	×	×	×

Можна констатувати, що в Кіровоградській області простежуються гострі соціально-демографічні проблеми, серед яких перш за все слід зазначити зростання обсягів і темпів депопуляції населення, погіршення його кількісних та якісних характеристик та посилення гендерних диспропорцій. Найгострішою демографічною проблемою області та України загалом є висока передчасна смертність чоловіків працездатного віку (табл. 3).

Таблиця 4 - Очікувана тривалість життя при народженні (років)

Роки	Усього	У тому числі	
		чоловіки	жінки
1995-1996	66,09	60,40	72,05
1996-1997	66,00	60,38	71,83
1997-1998	66,26	60,42	72,42
1998-1999	66,79	61,14	72,67
1999-2000	66,35	60,56	72,48
2000-2001	66,78	60,77	73,21
2001-2002	66,86	60,92	73,23
2002-2003	67,04	61,21	73,27
2003-2004	67,08	61,15	73,40
2004-2005	66,67	60,72	73,08
2005-2006	66,79	60,93	73,02

2006-2007	67,07	61,19	73,27
2007-2008	66,87	60,86	73,24
2008-2009	67,74	61,94	73,80

Окрім значного кількісного переважання жінок над чоловіками у постійному населенні Кіровоградської області, прослідковується їх переважання у віці старшому за працездатний, хоча у працездатному віці чоловіків більше, саме така ситуація пояснюється значним розривом у тривалості життя жінок і чоловіків. Так очікувана тривалість життя при народженні у 2008-2009 роках, становила для обох статей 67,74 років, для жінок - 73,80, для чоловіків - 61,94 (табл. 4). Це при тому, що протягом багатьох останніх років спостерігається тенденція переважання кількості народжених хлопчиків над кількістю народжених дівчаток (за 2008 рік 5468 проти 5070)(Таблиця 2).

Наступними важливими аспектами формування гендерного портрету області є соціально-економічні показники. Розглянемо показники зайнятості населення області за місцем проживання та статтю.

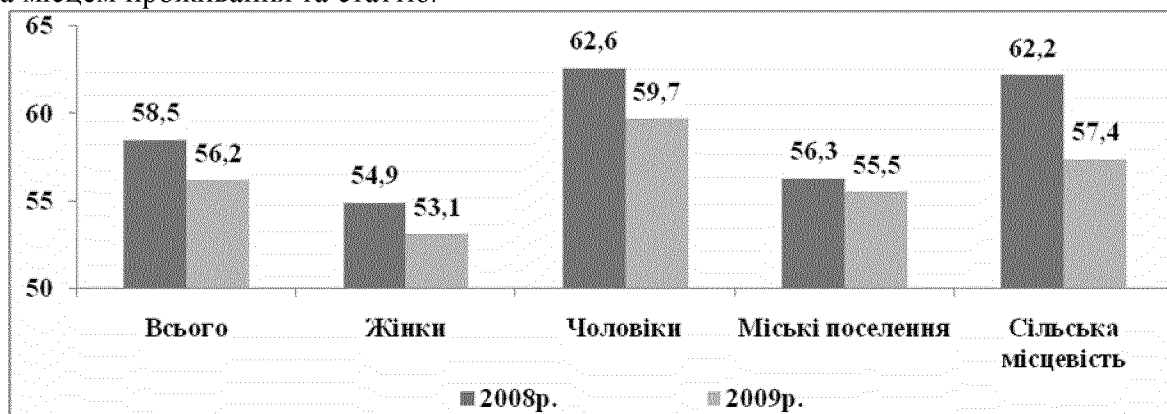

Рисунок 2 - Рівень зайнятості населення Кіровоградської області віком 15-70 років у 2008-2009 роках (у % до всього населення відповідної демографічної групи)

За даними Статистичного збірника «Економічна активність населення Кіровоградської області у 2009 році»

Чисельність зайнятого населення віком 15-70 років у 2009 р. порівняно з 2008 р. зменшилась на 26,4 тис. осіб або на 5,8% та становила 432,7 тис. осіб, з яких особи працездатного віку склали 388,3 тис. або 89,7%. Рівень зайнятості населення віком 15-70 років знизився за означений період в цілому по області з 58,5% до 56,2%, населення працездатного віку - з 68,0% до 63,9%. Зазначений показник зменшився серед жінок порівняно з попереднім роком на 1,8 в.п. і дорівнював 53,1%, у чоловіків - на 2,9 в.п. (59,7%) (рис. 2).

Далі розглянемо показники безробіття області за місцем проживання та статтю.

Рівень безробіття населення віком 15-70 років (за методологією МОП) по області зріс на 1,9 в.п. та становив 9,9% економічно активного населення зазначеного віку, при чому рівень безробіття серед чоловіків становить у 2009 році - 12,0% проти 7,8% у жінок (рис. 3).

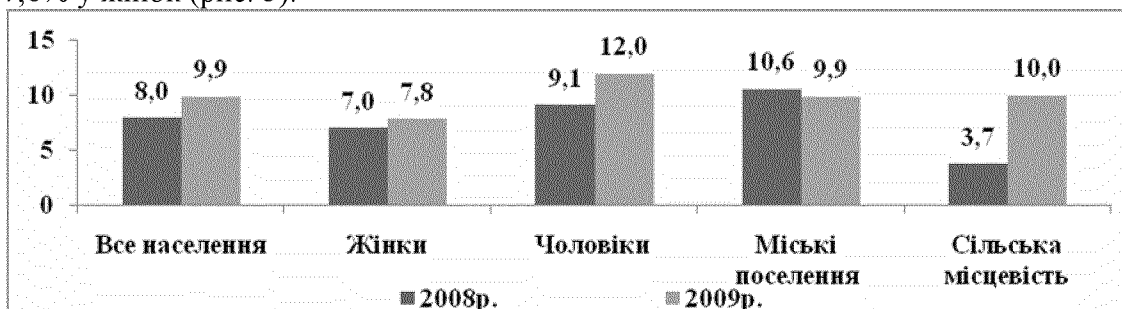

Рисунок 3 - Рівень безробіття населення (за методологією МОП) віком 15-70 років у 2008 -2009 роках (у % до економічно активного населення відповідної демографічної групи)

За даними Статистичного збірника «Економічна активність населення Кіровоградської області у 2009 році»

Визначальну роль у забезпеченні соціальної рівності жінок та чоловіків відіграє становище жінок у сфері економіки. Високі рівні економічної активності жінок регіону досі супроводжувалися тенденцією погіршення як кількісних, так і якісних характеристик зайнятості.

Таблиця 5 - Розподіл населення Кіровоградської області за економічною активністю та статтю у 2009 році

	Все населення	Жінки	Чоловіки
Економічно активне населення, тис. осіб	480,3	236,2	244,1
Зайняті	432,7	17,8	214,9
Безробітні	47,6	18,4	29,2
Економічно неактивне населення, тис. осіб	290,0	174,2	115,8
Рівень економічної активності, %	62,4	57,6	67,8
Рівень зайнятості, %	56,2	53,1	59,7
Рівень безробіття, %	9,9	7,8	12,0

Соціально-економічні зміни в області, вплинули на місце і роль жінки у виробництві та сфері послуг. Серед усього економічно активного населення Кіровоградської області у 2009 році дещо переважають чоловіки (244,1 тис. осіб проти 236, 2 тис. осіб у жінок) (табл. 5), хоча у віці старшому від працездатного таке переважання є абсолютним у жінок (Таблиця 6).

Таблиця 6 - Економічно активне населення Кіровоградської області за віковими групами та статтю у 2009 році

	Все населення	Жінки	Чоловіки
Економічно активне населення у віці 15–70 років, тис. осіб	480,3	236,2	244,1
у тому числі за віковими групами, у % до підсумку			
15-24 роки	14,0	11,6	16,2
25-29 років	11,0	10,3	11,8
30-34 роки	12,0	11,9	12,2
35-39 років	12,7	12,7	12,7
40-49 років	26,2	28,1	24,3
50-59 років	17,7	18,4	17,0
60-70 років	6,4	7,0	5,8
працездатного віку	90,8	87,2	94,2

В середньому жінок менше серед безробітних. Це можна пояснити тим, що жінки більше “чіпляються” за роботу, навіть якщо їх не зовсім задовольняють умови праці. Дискримінація жінок виявляється ще на стадії їх прийняття на роботу. Роботодавці віддають перевагу чоловіку, навіть якщо жінка має таку ж освіту та професійну підготовку. Доцільно зазначити, що серед економічно активного населення частка жінок, що мають повну вищу освіту більша за частку чоловіків (22,7% проти 20,0%) (табл. 7).

Таблиця 7 - Економічно активне населення Кіровоградської області у віці 15-70 років за рівнем освіти та статтю у 2009 році

	Все населення	Жінки	Чоловіки
Економічно активне населення, тис. осіб	480,3	236,2	244,1
у тому числі мають освіту, у % до підсумку			
повну вищу	21,3	22,7	20,0
базову вищу	0,6	0,7	0,5
неповну вищу	23,5	31,2	16,0
повну загальну середню	46,0	38,1	53,6
базову загальну середню	8,0	6,6	9,3
початкову загальну, не мають освіти	0,7	0,7	0,6

Отже, на ринку праці Кіровоградської області існують проблеми гендерної нерівності. Особливо відчутними вони є у сфері оплати праці.

За січень-червень 2010 року середньомісячна заробітна плата жінок була на 301 грн. меншою за середньомісячну заробітну плату чоловіків і становила 1576 грн. Така відмінність у розмірах середньомісячної заробітної плати спостерігалась у працівників більшості видів економічної діяльності області. Найбільш відчутній розрив

спостерігається у промисловості, де співвідношення заробітної плати жінок і чоловіків становить 74,5%. У грошовому виразі різниця становить 536 грн.

Таблиця 8 - Кількість та заробітна плата жінок за видами економічної діяльності за січень-червень 2010 року

	Середньооблікова кількість жінок		Фонд оплати праці жінок, тис.грн	Середньомісячна заробітна плата, грн.		Співвідношення заробітної плати жінок і чоловіків, у %
	усього, осіб	у % до середньооблікової кількості працівників		жінок	чоловіків	
Усього	112666	54,3	1065171,4	1576	1877	83,9
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	7214	31,2	45729,7	1057	1193	88,6
Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	257	26,7	2334,4	1514	1723	87,9
Рибальство, рибництво	6	11,5	40,0	1111	935	118,8
Промисловість	15876	37,0	149483,5	1569	2105	74,5
Будівництво	1243	26,3	11299,4	1515	1869	81,1
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	6271	56,6	41694,5	1108	1287	86,1
Діяльність готелів та ресторанів	632	55,7	4191,4	1105	1234	89,6
Діяльність транспорту та зв'язку	7783	34,9	84276,2	1805	2600	69,4
діяльність транспорту	4445	26,1	57692,5	2163	2687	80,5
діяльність пошти та зв'язку	3338	63,8	26583,7	1327	2020	65,7
Фінансова діяльність	2394	69,4	37772,0	2630	2877	91,4
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	3907	52,9	31604,3	1348	1298	103,9
з них дослідження і розробки	307	59,2	3186,6	1730	1726	100,2
Державне управління	10965	68,4	137100,6	2084	2362	88,2
Освіта	27484	74,5	270757,6	1642	1751	93,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	23733	81,0	205974,1	1446	1604	90,2
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	4901	61,0	42913,7	1459	1498	97,4
з них діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг	3822	68,6	33179,0	1447	1355	106,8

За даними Статистичного бюлетеню «Праця за видами економічної діяльності за січень-червень 2010 року»

Отже, проведений аналіз засвідчив, що:

- в соціально-демографічній та соціально-економічній сферах суспільного життя області спостерігаються значні гендерні диспропорції, які спричиняють

негативні наслідки для соціально-економічного розвитку трудового потенціалу Кіровоградської області.

- аналіз соціально-демографічних показників свідчить про значне скорочення населення області. При цьому в основі стійкої негативної динаміки простежуються гендерні чинники: стабільна перевага жінок у загальній кількості населення, значний розрив у тривалості життя жінок і чоловіків. Така ситуація сприяє погіршенню загального демографічного навантаження на населення працездатного віку та його структури, що веде до загострення соціально-демографічної ситуації на рівні області.

- дослідження соціально-економічних показників розвитку області підтверджує гіпотезу про недостатнє використання трудового потенціалу жінок, як досить кваліфікованої та освіченої частини населення. Це може бути причиною значних втрат економічного потенціалу області та додаткових навантажень на соціальну сферу. Оскільки жінки мають менші заробітки, менші перспективи працевлаштування, вони часто виїжджають за межі області у пошуках роботи, що веде до негативних економічних та соціальних наслідків.

- низький рівень гендерної свідомості населення області призводить до посилення соціально-економічної диференціації залежно від статі, невідповідності фактичних можливостей жінок та чоловіків.

На основі проведених досліджень запропонуємо загальні рекомендації як на державному, так і на регіональному рівнях щодо шляхів забезпечення гендерної рівності:

- для цілеспрямованої роботи в умовах реформ суспільства на державному рівні повинен бути чітко визначений суб'єкт гендерної політики, мета та ресурси. Необхідно розробити та впроваджувати ефективні механізми, які забезпечать жінкам можливість брати участь у прийнятті суспільно важливих рішень;

- створити умови для забезпечення рівних можливостей на ринку праці (запровадження принципу рівної оплати за працю рівної цінності, недопущення дискримінації у сфері праці, подолання гендерної професійної сегрегації);

- формувати культуру гендерного паритету у суспільстві;

- розвивати систему освіти, вільної від гендерних стереотипів, впроваджувати гендерний компонент на всіх рівнях освіти, проводити та застосовувати результати наукових досліджень із гендерної проблематики у суспільному житті;

- вдосконалювати національний механізм запобігання та протидії гендерному насильству, торгівлі людьми, формування у свідомості суспільства неприйняття будь-яких форм насильства;

- створювати умови для гармонізації професійних і сімейних відносин;

- запроваджувати системи ефективного реагування на факти гендерної дискримінації;

- активізувати проведення гендерного навчання керівників та відповідальних працівників органів державної влади та місцевого самоврядування;

- державним службовцям, посадовим особам органів місцевого самоврядування опрацювати методiku проведення гендерних моніторингів та складання гендерних портретів сіл, селищ, міст та районів;

- використовувати отримані в результаті проведення гендерного аналізу результати для мінімізації дискримінаційних практик у першу чергу по відношенню до жінок;

- вжити термінові заходи, спрямовані на покращення показників здоров'я та тривалості життя чоловіків, вести активну антиалкогольну та антитютюнову пропаганду;

- обов'язково практикувати проведення гендерного моніторингу рішень, нормативно-правових актів ще на етапі розробки їх проектів;

- залучати науковців до аналізу соціально-економічних чинників, що лежать в основі більшості негативних тенденцій у демографічній сфері. З метою розробки та впровадження регіональних програм, спрямованих на окремі групи населення;
- спільно з органами центральної влади вдосконалити систему показників гендерної статистики, яка б повно та комплексно висвітлювала проблеми гендерного розвитку регіону в різних сферах суспільного життя, давала б можливість якісного гендерного аналізу.

Список літератури

1. Берн Ш. Гендерная психология. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001.
2. Гендерна статистика України: сучасний стан, проблеми, напрями вдосконалення». Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. – 192 с.
3. Гендерна статистка для моніторингу досягнення рівності чоловіків і жінок. Україна. – К., 2000.
4. Матвієнко О. В. // Парламентські слухання «Рівні права та рівні можливості в Україні: реалії та перспективи», 21 листопада 2006 року // www.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl2111206.htm
5. Мельник Т.М. Гендерна політика в Україні. – К., 1999.
6. Оніщенко Н. М., Матвієнко О. В. Теоретико-методологічні засади реалізації принципу гендерної рівності в Україні // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали «круглого столу». 25 травня 2006 р., м. Київ. – Х.: Ксилон, 2007.
7. Основи теорії гендеру: Навч. посіб. – К.: К.І.С., 2004. – С. 141–145, 500.
8. Руднева О. Гендерна рівність як принцип законодавства України // Право України. – 2002. – № 4.
9. Статистичний збірник “Економічна активність населення Кіровоградської області у 2009 році”/ Державний комітет статистики України; За ред. Л.Б. Дівель. – К.: «Поліграф-Сервіс», 2010.-105 с.
10. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2009 рік / Державний комітет статистики України; За ред. Л.Б. Дівель. – К.: «Поліграф-Сервіс», 2010.
11. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Державний комітет статистики України; За ред. О. Г. Осауленко – К. : Українська енциклопедія, 2010. - 570 с.
12. Статистичний збірник «Праця Кіровоградської області у 2009 році» / Державний комітет статистики України; За ред. Л.Б. Дівель. – К.: «Поліграф-Сервіс», 2010.- 354 с.

В. Рубан, М. Пустовит

Гендерный портрет Кировоградской области: социально-демографический и социально-экономический аспекты

Проведено дослідження соціально-демографічних і соціально-економічних аспектів гендерних проблем на рівні Кіровоградської області. Створено гендерний портрет Кіровоградської області і розроблено практичні рекомендації щодо шляхів забезпечення гендерного рівності.

V. Ruban, M. Pustovit

Gender portrait of the Kirovograd region: social-demographic and socio-economic aspects

The research of social-demographic and socio-economic aspects of gender problems was conducted at the level of the Kirovograd region. The gender portrait of the Kirovograd region was created and the recommendations in directions of the ways of providing of gender equality were offered.

Одержано 17.04.11